

Melnyk S.I., Lysyi Yu.V., Herovych V.I. Financial monitoring in the system of ensuring enterprise economic security

The financial monitoring in the system of ensuring enterprise economic security is characterized in the article. It is shown that the Ukrainian system of financial monitoring, unlike its foreign analogues, is endowed with considerably greater powers – it does not only receive information, but also carries out the financial investigation. Therefore, its activity aimed at the protection of state interests, must ensure normal business atmosphere in the economy, while allowing businesses to operate in a legal mode and also must ensure privacy of financial information, a significant amount of which it owns.

It is indicated that approaches to outlining monitoring system and its financial components, focus mainly on informational and control monitoring functions and almost do not consider it as an active management tool. It is determined that in modern conditions of functioning financial monitoring should be considered as a tool of active management, which ensures a higher level of flexibility and adaptability of financial planning, creates a mechanism for rapid response to internal and external changes and creates effective conditions for ensuring enterprise economic security.

The authors characterize the construction of a system of financial monitoring in the enterprise, through the implementation of the following stages, namely formation of the system of information provision of financial monitoring; selection and formation of a system of accountable indicators and their differentiation according to the periods; formation of reports (protocols) on the results of financial monitoring; assessment of the rate of deviations of actual indicators from the planned; identification of the causes of deviations and responsible persons; making decisions based on the results of detected deviations.

Key words: money «laundering», financial monitoring, management, threats, system, economic security.

Стаття надійшла 6 квітня 2016 р.

УДК 339.56

**Н. Я. Михаліцька,
М. Т. Бець**

**ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Здійснено аналіз сучасних підходів до оцінювання рівня зовнішньоекономічної безпеки країни. Досліджено ступінь діючих та ймовірних загроз зовнішньоекономічній безпеці. Охарактеризовано сучасну зовнішньоторговельну сферу України та її взаємозв'язок з зовнішньоекономічною безпекою держави.

Розглянуто основні показники зовнішньої торгівлі України за 2008–2014 рр., ступінь відкритості національної економіки, проаналізовано товарну та географічну структуру експорту й імпорту, вивчено питання частки високотехнологічного та сировинного експорту в загальному обсязі експорту, досліджено зміни у напрямі розвитку зовнішньої торгівлі України, пов'язані зі структурними змінами її геополітичного вектора. Розроблено низку пропозицій щодо зміцнення системи забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України в перспективі.

Ключові слова: зовнішньоекономічна безпека, зовнішньоторговельна безпека, загрози зовнішньоекономічній безпеці.

Постановка проблеми. Не викликає сумніву, що найважливішим елементом економічної безпеки держави є її зовнішньоекономічна безпека, тобто незалежність і стабільність усіх її систем стосовно інших держав. Переконливими з цього приводу в Україні, та й усьому цивілізованому світі, є події двох останніх років. Ослаблення зовнішньоекономічної безпеки сприяло ослабленню національної безпеки та оборони та призвело до анексії Українського Криму, а далі до фактичної окупації Російською Федерацією значних територій Донецького басейну.

Стан дослідження. Проблеми забезпечення економічної безпеки на різних її рівнях висвітлювали у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: Л. Абалкін, В. Барабін, О. Бельков, В. Богомолов, Н. Вавдіюк, М. Вавринчук, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Горбулін, Б. Губський, Я. Жаліло, Т. Клебанова, Т. Ковальчук, В. Ліпкан, В. Лапін, В. Литвин, В. Мунтіян, В. Олуйко, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожков, В. Пономаренко, В. Предборський, В. Сенчагов, Г. Ситник, А. Сухоруков, О. Татаркін, Н. Фірюліна, А. Чесноков, В. Шлемко, Л. Яремко та інші.

Метою статті є визначення ступеня діючих та ймовірних загроз зовнішньоекономічній безпеці країни, обґрунтування цілей і перспектив подальшого розвитку зовнішньоторговельної діяльності, а також прийняття дієвих науково обґрунтованих управлінських рішень у цій сфері.

Виклад основних положень. *Зовнішньоекономічна безпека* – це стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що зовнішньоекономічна безпека держави є інтегральною характеристикою стану економічної

системи, яка включає характеристики стану низки підсистем – взаємопов’язаних структурних складових: торгівельної, фінансово-інвестиційної та банківсько-валютної (рис.).

*Рис. Структурна схема оцінки зовнішньоекономічної безпеки держави**

* За джерелом 3.

Методологічний підхід, зображений на рисунку, базується на визначенні зовнішньоекономічної безпеки як здатності держави протистояти зовнішнім загрозам, адаптувати та реалізовувати свої економічні інтереси на внутрішньому й зовнішньому ринках, створюючи конкурентні переваги, які забезпечують стає економічне зростання [4].

На думку деяких авторів, зовнішньоекономічна безпека (ЗЕБ) полягає в мінімізації збитків держави від впливу негативних зовнішньоекономічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку національної економіки шляхом її активної участі у світовому поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам [6]. Нині зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) України значною мірою лібералізована без опанування державою відповідних контрольно-регулюючих функцій та врахування специфіки перехідного періоду, що створює неабияку загрозу економічній безпеці України [2].

Серед зарубіжних учених ведуться дискусії з приводу першорядності та домінування внутрішніх і зовнішніх загроз для національної

економіки. Позиція державно-центристського підходу до аналізу світогосподарських зв'язків, що панувала тривалий час, коли світове господарство розглядалося як алгебраїчна сума її частин – національних господарств, віддавала першість внутрішнім загрозам економічній безпеці. Проте на сучасному етапі світова економіка являє собою не просто взаємопов'язану сукупність національних економік, а систему, для якої характерні тільки їй властиві явища і тенденції – поглиблення і диференціація міжнародного розподілу праці, єдина валютно-фінансова система, яка одночасно виконує функцію обслуговування всіх міжнародних економічних відносин, маючи тим самим прив'язку до національних держав, і відіграє самостійну роль, акумулюючи і переміщаючи велику кількість фінансових ресурсів, також транснаціоналізація, глобалізація та ін.

Розвиток цих процесів призвів до становлення цілісної світогосподарської системи (хоча системи не однакової), яка, безумовно, здатна зберігати необмежене національне розмаїття, навіть незважаючи на процеси конвергенції. Тому державі потрібно враховувати зростаюче значення зовнішніх факторів для добробуту нації і дотримуватися такої політики, яка б забезпечила сприятливе міжнародне становище національної економіки.

Враховуючи вищевикладене, доходимо висновку, що потрібно не концентрувати увагу на одному виді загроз відносно інших, а досліджувати їх взаємопов'язаність, взаємозалежність та взаємовплив. Наприклад, тривале збереження внутрішніх загроз без проведення ефективно економічної політики робить країну більш вразливою для зовнішніх загроз, а посилення внутрішніх загроз може розглядатися як передумова до ускладнення забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави, оскільки, не справляючись з внутрішніми загрозами, держава позбавлена можливості проводити активну зовнішню політику, захищати інтереси вітчизняних товаровиробників, сприяти підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції, завойовувати нові ринки збуту і т. д. При цьому вплив внутрішніх і зовнішніх загроз при амплітудному збігу ефекту їх впливу може агреговано посилити наростання спільної загрози, а може й послабити шляхом їх взаємної нейтралізації.

Для ефективного забезпечення зовнішньоекономічної безпеки країни необхідно виявити існуючі та потенційні загрози, визначити їхні кількісні та якісні показники, сформулювати основні напрями діяльності та конкретні заходи щодо їх нейтралізації, сформувати механізм, який реалізує прийняття рішень, враховуючи, що забезпечення безпеки є прерогативою держави.

До основних сфер загроз зовнішньоекономічній безпеці країни належать такі:

- структура зовнішньої торгівлі (переважання сировинних товарів у структурі експорту, втрата традиційних ринків збуту);
- міжнародна інвестиційна позиція держави (погіршення міжнародного кредитного чи інвестиційного рейтингу);
- валютно-фінансові відносини, зокрема стан зовнішнього боргу (високий рівень зовнішнього боргу, його зростання і збільшення у зв'язку з цим витрат бюджету на його обслуговування);
- вплив міжнародних економічних організацій і ТНК (завоювання іноземними фірмами внутрішнього ринку по багатьох товарах і, як наслідок, зростання залежності країни від імпорту);
- вплив світових криз;
- збільшення динаміки легального і нелегального переміщення факторів виробництва (втеча капіталу, «витік умів»).

Для побудови ефективної системи зовнішньоекономічної безпеки потрібно виявлення найнебезпечніших зовнішніх загроз, їх ранжування, визначення напрямів, що вимагають оперативного регулювання або послідовної стратегічної нейтралізації.

Необхідно зважати на те, що основні тенденції зовнішньоторговельної діяльності України мають певні особливості.

Українська економіка зберігає відкритість. Зовнішньоторговельний оборот України у 2014 р. становив 135,0 млрд. дол. США, що навіть за умов суттєвого скорочення (на 26,3% до рекордних обсягів 2008 р.) становить близько 102,4% ВВП. Поступове зниження рівня відкритості національної економіки не забезпечило формування належної стійкості до зовнішніх викликів та загроз (відношення експорту товарів і послуг до ВВП зменшилося з 62,4% у 2000 р. до 49,1% у 2014 р., за середнього світового рівня 24,7% [5]).

Вітчизняний експорт характеризується значною волатильністю. Так, істотний приріст експортної виручки (на рівні до 32% у 2008 р., 27,3% у 2010 р. та 17,3% у 2011 р.) змінювався стрімким падінням (зниження на 35,6% у 2009 р.), що формувало шоківі наслідки для економіки. Зниження обсягів експорту товарів і послуг (у 2014 р. на 17,7%) укотре стало одним із найвагоміших чинників загального економічного спаду.

Продовжується рестриктивна торговельна політика Російської Федерації щодо українського експорту. Протягом 2011–2014 рр. експорт України до РФ скоротився вдвічі (до 9,8 млрд дол.), а недоотримана виручка оцінюється в 17 млрд дол. США. До цього слід додати втрати експортних поставок з України до країн СНД, які перебувають

в орбіті РФ, внаслідок скоординованих російською стороною дій щодо витіснення українського експорту з їхніх національних ринків. У підсумку частка експорту України до країн СНД (включно з РФ) знизилася з 39,2% у 2011 р. до 28,5% у 2014 р. [1].

Товарний експорт змінює географічну структуру. Протягом 2011–2014 рр. російський чинник припинив домінувати в українському товарному експорті. Частка ринку РФ в українському експорті товарів зменшилася з 29,0% у 2011 р., що перевищувало експорт у ЄС, до 18,2% у 2014 р.

Експорт товарів зберігає сировинну та низькотехнологічну спеціалізацію. Небезпечними викликами економічної безпеки є зміни у структурі експортних товарних поставок за рівнем технологічності. Так, за підсумками 2014 р., значно зросла частка низькотехнологічних товарів в експорті (до 26,0%, або 14 млрд дол. США, що на третину більше за рівень 2008 р.), натомість на високотехнологічні та середньовисокотехнологічні товари разом припадало лише 19,2% (причому зниження прибутку від рівня 2008 р. становило майже 35%). Загалом відновлюється тенденція до заміщення технологічних сегментів вітчизняного експорту нетехнологічними товарними позиціями (68% товарного експорту).

На відміну від експортних поставок, імпорتنний попит України на 45% забезпечується товарами кінцевого споживання, а за характером технологічності понад третину імпорту становлять високотехнологічні та середньовисокотехнологічні товари.

Вагомі втрати валютних надходжень від експорту збільшують розбалансованість національної економіки. Порівняно з докризовим 2008 р. рекордно скоротилася частка недорогоцінних металів у сукупному експорті (з 41,3% до 28,3% у 2014 р.), а частка хімічної промисловості зменшилася з понад 9% до 6,8%. Лише у 2014 р. металурги недоотримали 13,1% (відносно рівня 2013 р.) експортної виручки (порівняно з рівнем 2008 р., виручка скоротилася майже удвічі). Хімічна промисловість у 2014 р. втратила 28,2% (щодо рівня 2013 р.) експортної виручки, а відносно 2008 р. спад сягнув 39%. Виробники зазначених видів продукції одними з перших перейшли у стан рецесії через проблеми, пов'язані з енергозатратністю немодернізованих виробництв.

Триває скорочення товарного імпорту. У 2014 р. Україна рекордно скоротила імпорт товарів – майже на 32% (до 52,5 млрд дол. США). Найбільше зменшилися обсяги поставок із країн СНД (на 43,7%, зокрема з РФ – більше ніж удвічі), майже на третину скоротилися поставки з країн Азії і на 22,5% – з країн ЄС. У підсумку у 2014 р.

частка країн ЄС у вітчизняному товарному імпорті сягнула рекордних 40,0%. За окремими позиціями падіння імпорتنих поставок у 2014 р. перевищило показники кризового 2009 року.

В Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» відзначено, що такі тенденції в умовах зовнішньої агресії посилюються актуальними ризиками зовнішньоекономічної безпеки України, до яких слід віднести [1]:

- втрату частини експортного потенціалу національної економіки;
- зниження конкурентоспроможності національних експортерів на зовнішніх ринках;
- закріплення неперспективної міжнародної товарної спеціалізації.

У доповіді акцентовано увагу на тому, що в середньостроковій перспективі українська економіка зберігатиме експортну орієнтацію. Збережеться також висока імпортна залежність національної економіки, насамперед за енергетичними товарами, а також у значному сегменті високотехнологічних товарів, виробничої сировини та конструкційних матеріалів, які Україна лише власними зусиллями в середньостроковій перспективі не здатна замінити. Тому пріоритетом державної політики економічних реформ є підвищення зовнішньоекономічної безпеки на засадах оптимізації залежності національної економіки від динаміки експорту, диверсифікації імпорту та розширення міжнародного співробітництва із розвитку внутрішньої промислової бази і підвищення обсягів виробництва послуг.

Цільове розширення географічної та товарної спеціалізації вітчизняних експортерів на основі підвищення технологічності і ступеня переробки товарів потребує реалізації низки заходів щодо:

- розроблення Національної експортної стратегії України, якою закріплюватимуться модель сучасного позиціонування України на міжнародних ринках товарів і послуг, механізми взаємодії державних інститутів з експортерами для оперативного реагування на проблемні аспекти експортної діяльності та дискримінаційні дії на зовнішніх ринках, пріоритети розвитку комерційної дипломатії, інструменти державного сприяння виходу на зовнішні ринки МСП, засади фінансового стимулювання експортної діяльності (експортне кредитування й гарантування) тощо;

- стабілізації валютного ринку та створення умов для повернення експортерами валютної виручки. Синхронізації курсової політики між НБУ та ринковим середовищем сприятиме відмова від фіскальних обтяжень на операції з валютою, лібералізація доступу експортерів до міжбанківського валютного ринку тощо;

- впорядкування автоматичного відшкодування ПДВ експортерам. Система підтвердження добросовісності експортної операції має відповідати міжнародним стандартам попередження фіктивних операцій у зовнішньоторговельному обороті, а терміни відшкодування ПДВ від фактичного здійснення операцій мають бути мінімальними;

- послідовного усунення бар'єрів для реалізації експортних можливостей вітчизняного бізнесу на основі дерегуляції. Регуляторні процедури зовнішньоекономічної діяльності мають бути остаточно приведені у відповідність до кращої практики країн ЄС, а дозвольно-розпорядчі та погоджувальні процедури зменшено до обґрунтованого мінімуму;

- розширення присутності вітчизняних представників у ключових міжнародних інституціях задля формування ефективної системи забезпечення інтересів експортерів. Зокрема, залишається нереалізованим вагомий потенціал просування інтересів вітчизняних виробників у міжнародній системі державних закупівель. Слід згадати, що щорічний обсяг державних закупівель тільки в ЄС сягає понад 2,4 трлн євро, а це створює «вікно» можливостей для вітчизняних експортерів;

- виконання необхідних умов для укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції (АСАА), що є необхідним для забезпечення повномасштабного виходу вітчизняних виробників промислової продукції на ринки Європи, а в перспективі – і на ринки інших країн, які мають з ЄС аналогічні угоди;

- завершення формування неурядової інституції стосовно стандартизації та сертифікації промислової продукції. Згідно зі стандартами ЄС у сфері регуляторної політики, має бути забезпечено незалежність цього органу від державного впливу;

- створення системи адаптації експортерів до міжнародних стандартів і технічних вимог. Практичне запровадження засад Угоди АСАА потребує синхронізації заходів зі сприяння експортерам у здійсненні процедур сертифікації та стандартизації традиційних і нових продуктів українського експорту, частина вартості яких може забезпечуватися через компенсації та субсидування.

Висновки. Отож, як бачимо, перед державою сьогодні стоять масштабні загрози у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Трансформація цієї діяльності України в умовах європейської інтеграції та згортання торгівлі з РФ має забезпечити реалізацію незадіяного експортного потенціалу й відкрити нові можливості для диверсифікації експортних поставок.

Невідворотність географічної переорієнтації зовнішньоторговельного співробітництва України вимагає невідкладної конк-

ретизації стратегічних пріоритетів та цільових орієнтирів двосторонньої співпраці України у сфері зовнішньої торгівлі. Інтенсифікація зовнішньої торгівлі України відповідає найвищим державним пріоритетам.

Водночас варто надати особливої уваги залученню прямих іноземних інвестицій в Україну, створенню нових підприємств із вагою часткою іноземного капіталу у статутному фонді.

Для тих іноземних інвесторів, які здатні побудувати на території України нові підприємства або цехи існуючих підприємств і створити, таким чином, нові робочі місця, доцільно знизити, наприклад, на 50% ставки основних податків, але за умови, що на таких підприємствах рівень оплати праці буде відповідати середньоєвропейському.

Завдяки цьому підприємства з іноземними інвестиціями будуть потужними джерелами наповнення Пенсійного фонду та інших цільових фондів, а також, що не менш важливо, основним засобом зменшення рівня безробіття в Україні.

Вважаємо, що доцільно створити Державний фонд гарантування інвестицій фізичних осіб і нерезидентів. Наявність його буде вагомим стимулом для збільшення інвестицій за рахунок фінансових ресурсів населення і зарубіжних інвесторів.

Для поліпшення ситуації в банківському секторі України, зокрема з метою зниження вартості кредитів, потрібно мати сектор державних банків, у тому числі кілька державних інвестиційних банків, які здійснювали би не тільки іпотечне кредитування, а й довгострокове кредитування ефективних інвестиційних проектів.

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році: аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2015. – 684 с.

2. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посібник / З. С. Варналій. – К.: Знання, 2009. – 648 с.

3. Горбатов В. М. Теоретико-методичні засади оцінки зовнішньоекономічної безпеки України / В. М. Горбатов, Л. І. Григорова-Беренда // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 34–42.

4. Григорова-Беренда Л. І. Визначення сутності поняття «зовнішньоекономічна безпека» / Л. І. Григорова-Беренда // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11–12 листопада 2010 р.). – Х.: ФОП Павленко О. Г., ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 23–25.

5. Розраховано за даними МВФ. WorldEconomic Outlook, IMF Oct. 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/pdf/text.pdf>.

6. Тимошенко О. В. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави / О. В. Тимошенко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – № 6. – С. 32–37.

Михалицкая Н. Я., Бець М. Т. Тенденции внешнеторговой деятельности Украины в современных условиях внешнеэкономической безопасности

Осуществлен анализ современных подходов к оценке уровня внешнеэкономической безопасности страны. Исследованы угрозы внешнеэкономической безопасности. Охарактеризирована современная внешнеторговая сфера Украины и ее взаимосвязь с внешнеэкономической безопасностью государства. Рассмотрены основные показатели внешней торговли Украины за 2008–2014 гг., степень открытости национальной экономики, проанализированы товарная и географическая структура экспорта и импорта, изучен вопрос доли высокотехнологичного и сырьевого экспорта в общем объеме экспорта, исследованы изменения в направлении развития внешней торговли Украины, связанные со структурными изменениями ее геополитического вектора. Разработан ряд предложений по укреплению системы обеспечения внешнеэкономической безопасности Украины в перспективе.

Ключевые слова: внешнеэкономическая безопасность, внешнеторговая безопасность, угрозы внешнеэкономической безопасности.

Mykhalitska N. Ya., Betz M. T. Tendencies of foreign trade activity of Ukraine in modern conditions of foreign economic security

The article provides an analysis of the recent approaches to assessment of the level of foreign economic security of the country. The dangers connected with such kinds of foreign economic activity as international trade, international capital exchange, international technology transfer, transmigration of labor power were investigated. The methodological and practical approaches to the development of policies of foreign economic security provision were determined.

Modern foreign trade sphere of Ukraine and its interrelation with foreign economic security of the state were analyzed. Main indicators of foreign trade of Ukraine of 2008–2014 years and the degree of the openness of national economy were considered. A special attention was paid to the research of general structure of foreign trade and the detailed analysis of import and export of goods and services.

Export and import patterns as well as its geographical structure were analyzed; the issue of a part of advanced technology and extractive export in bulk of export was studied, conclusions were made concerning the degree of concentration and diversification of home country's import and export and the influence of those indicators on the foreign economic security of Ukraine. Changes aimed at the development of foreign trade of Ukraine connected with the structural changes of its geopolitical vector were investigated.

The list of the main problems of systematic character was compiled connected with the provision of foreign trade security. The top-priority directions of state foreign economic policy concerning the export activity of domestic enterprises

were suggested. In this direction particular attention is to be paid to the engagement of direct foreign investments into Ukraine as well as to setting up of new enterprises with not an insignificant part of foreign capital in authorized fund. It is reasonable to create a State fund of investments insurance of physical persons and non-residents as well as a sector of state banks including several state investment banks which would carry out not only mortgage credit lending but also long-term lending of efficacious investment projects. General recommendation on dealing with problems and creation of favorable conditions for the realization of national interests in the sphere of foreign trade were given.

Key words: foreign economic security, foreign trade security, dangers of foreign economic security.

Стаття надійшла 11 травня 2016 р.

УДК 336.02(477)

Н. М. Михальчук

ПРОГРАМА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВО-БОРГОВИХ РИЗИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Визначено сутність податкового боргу через застосування безпекознавчого підходу. Здійснено аналіз динаміки показників, що характеризують розвиток явища: темпів зміни номінального та реального податкового боргу, динаміку податкового боргу тимчасово окупованих територій, частки боргу до ВВП. Доведено важливість стратегічного підходу до організації податково-боргової роботи з метою посилення фінансової безпеки держави. Визначено інтереси у сфері акумулювання податкових надходжень, які є необхідними для формування належного фінансового потенціалу держави. Запропоновано Програму нейтралізації податково-боргових ризиків із врахуванням їх життєвого циклу.

Ключові слова: податково-боргові ризики, динаміка податкового боргу, Програма нейтралізації податково-боргових ризиків.

Постановка проблеми. Зростаючі статті видатків України вимагають постійного нарощення ресурсного потенціалу, залученого за допомогою податкових інструментів. Слабкими місцями податкової складової фінансової безпеки вважається податковий борг, який щороку зберігається та наростає, продукування кризових явищ на підприємствах-податкових боржниках, їх банкрутство. Така тенденція є сигналом, що свідчить про існування в податковій роботі низки концептуальних та методологічних проблем, а в управлінні податковим